

дисгармонія різноманітного, мультикультурного, багатоконфесійного і багатомовного світу все ж приховує у глибині плідну креативність, перспективи і життєву силу. Важливіше підкреслити в глобалізації тенденцію набуття людством деяких рис однорідності, схожості – як наслідок дії конвергенції, так і через глобальну експансію найбільш розвинених країн – “цивілізаційних лідерів”.

У цьому контексті глобалізацію нерідко порівнюють з “вестернізацію” світу, маючи на увазі вплив західного світу на решту людства. Але ті народи, що прагнули сліпо копіювати універсальні “технократичні тексти” західної цивілізації, за висловом А. Тойнбі, поповнили лави “всесвітнього пролетаріату”; навпаки ж, там де модернізація проходила на ґрунті національної культури із запозиченням адаптованого досвіду інших цивілізацій, виникли яскраві феномени “тихоокеанського прориву” Японії, Південної Кореї, Китаю, Гонконгу, Сінгапура і Тайваню.

Однією з ознак сучасного глобалізованого світу, що піддавався експресивному впливу “вестерн-культури”, став процес інтенсивної криміналізації суспільних відносин, який набуває глобального характеру. Перетворення національної злочинності у транснаціональні міжнародні форми, організації (через глобалізацію політичних, економічних, інформаційних процесів) стає сьогодні невід’ємною, критичною мега-тенденцією світового розвитку. Це ставить перед науками кримінального циклу, як відзначають дослідники [див.: 3], нові складні проблеми: напр., усвідомлення того, яким чином буде йти об’єктивний процес криміналізації соціальних відносин за умов прогресуючої глобалізації світу; як у подальшому буде розвиватися сама глобалізація під впливом злочинності, що інтенсивно зростає; чи можна передбачити (виробити) адекватну систему запобігання глобальним загрозам, міжнародному тероризму, транснаціональній злочинності, не порушуючи при цьому законні права і свободи громадян тощо.

Науковці засвідчують специфічний вплив глобалізації на процеси транснаціональної і національної злочинності, що виявляється у наступних кримінологічних аспектах:

- досить високий рівень і специфічна структура злочинності як у світі в цілому, так і в окремих країнах;
- змінюється сукупність глобальних причин і умов росту злочинності та її окремих різновидів;
- відбувається певна трансформація особистості сучасних злочинців;
- виникають нові форми і види глобальної суспільно небезпечної діяльності;

➤ на жаль, поширюється специфічна сфера злочинного у кримінальному законодавстві деяких країн;

➤ відбувається активна транс-націоналізація злочинності, особливо організованої та терористичної;

➤ відповідно, йде інтенсивний розвиток міжнародного співробітництва правоохоронних структур у боротьбі з транснаціональною злочинністю;

➤ зміст і організаційні заходи з запобігання та припинення злочинності також піддаються впливу глобальних тенденцій.

Транснаціональна злочинність наскрізно пов’язана з різними складовими глобалізації: це передусім значить, що економічні, соціально-політичні, культурні, спортивні та інші напрями глобального розвитку можуть бути криміналізовані, а відтак сприяти міжнародній і національній злочинності. Отже, в аспекті криміналізації ряду світових макро-процесів, глобалізація є багатозначним і небезпечним явищем; крім того, зростаюча криміногенність глобалізованого світу, нажалі, поки що значно перевищує анти-криміногенні можливості держав і відповідних фахових міжнародних установ.

Література: 1. Бжезинский З. Выбор. Глобальное господство или глобальное лидерство / Пер. с англ. – М., 2004; *Азроянц Э.А.* Глобализация: катастрофа или путь к развитию? Современные тенденции мирового развития и политические амбиции. – М., 2002; *Мартин Г.-П., Шуман Х.* Западная глобализация. Атака на процветание и демократию / Пер. с нем. – М., 2001; *Сорос Дж.* Открытое общество. Реформируя глобальный капитализм / Пер. с англ. – М., 2001; *Стиллиц Дж.* Глобализация: тревожные тенденции / Пер. с англ. – М., 2003; *Многоликая глобализация* / Под ред. П. Бергера и С. Хантингтона. – М., 2004 та ін. 2. *Полищук М.Л.* В преддверии натиска “третьей водны”: Контуры планетарной цивилизации в общественно-политической мысли Запада. – М.: Наука, 1989; *Панарин А.С.* Испытание глобализмом. – М.: ЭКСМО-ПРЕСС, 2002; *Яковец Ю.В.* Глобализация и взаимодействие цивилизаций. – М., 2003. 3. *Лунев В.В.* Глобализация и преступность // Государство и право. – 2003. – № 6. – С. 115-118; *Его же.* Криминальная глобализация // Государство и право. – 2004. – № 10. – С. 26-41; *Лунев В.В., Кудрявцев В.Н., Петрищев В.Е.* Терроризм и организованная преступность в условиях глобализации // Борьба с терроризмом / Под ред. В.Н. Кудрявцева. – М., 2004. – С. 5-80.

Гетьман А.П.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Створення суверенної, незалежної, демократичної та правової держави вимагає захисту її національної безпеки, складовою частиною

якої є екологічна безпека. Правові засади екологічної безпеки вперше на теренах України були сформульовані в Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1999 р. В розділі "Екологічна безпека" цього політико-правового документа зазначається, що Україна дбає про екологічну безпеку громадян, про генофонд народу, його молоде покоління, а також має право заборонити будівництво та припинити функціонування будь-яких підприємств, установ, організацій та інших об'єктів, які спричиняють загрозу екологічній безпеці. Саме в Декларації про Державний суверенітет України вперше було передбачено обов'язок держави щодо забезпечення екологічної безпеки та збереження генофонду народу України.

Надзвичайно важливим правовим документом є Концепція (основи державної політики) національної безпеки України, яка затверджена постановою Верховної Ради України від 16 січня 1997 р. Концепція визначає екологічну сферу як складову Національної безпеки України та виділяє головні напрямки її реалізації, зокрема: а) впровадження і контролю за додержанням науково обґрунтованих нормативів природокористування та охорони довкілля; б) контроль за станом навколишнього природного середовища, виявлення та усунення загроз для здоров'я населення, своєчасне попередження громадян України у разі небезпеки; в) зниження антропогенних навантажень, ліквідація наслідків шкідливого впливу людської діяльності на довкілля; г) впровадження у виробництво екологічно небезпечних технологій; д) реалізація заходів щодо зниження впливу наслідків Чорнобильської катастрофи; ж) недопущення неконтрольованого ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин і матеріалів.

Наступним кроком на шляху правового забезпечення екологічної безпеки в Україні стало прийняття Верховною Радою України постанови від 5 березня 1998 р. "Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки". В зазначеній постанові передбачено здійснення передумови середовища, технічного переозброєння виробничого комплексу на основі впровадження новітніх наукових досягнень, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів; застосування відновлювальних джерел енергії, розв'язання проблем знешкодження і використання всіх видів відходів; налагодження ефективного екологічного контролю за науководослідницькими роботами із створення об'єктів штучного походження, їх проектування, будівництва та фінансування з метою управління техногенними навантаженнями, раціонального використання природних

ресурсів і розміщення продуктивних сил; розробку методології визначення ступеня екологічного ризику для довкілля, обумовленого техногенними об'єктами.

Постанова передбачає механізм реалізації основних напрямів державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. До його складу відносять: державну інституційну інфраструктуру проведення природоохоронної політики; законодавчо-правовий механізм регулювання виробничої діяльності юридичних і фізичних осіб щодо охорони, використання природних ресурсів та їх відтворення; економічний механізм природокористування та природоохоронної діяльності; механізм реалізації міжнародних, національних, регіональних, галузевих та місцевих природоохоронних програм.

Відповідно до Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", екологічна безпека становить собою стап захищеності довкілля від порушення його екологічної рівноваги. До її об'єктів традиційно відносять: людину, її життя і здоров'я; власність; суспільство з його матеріальними і духовними цінностями; державу, функціонування якої покликано забезпечувати нормальні умови для життєдіяльності громадян.

Екологічна безпека в Україні забезпечується системою організаційно-правових, економічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, система яких передбачена нормативно-правовими актами екологічного та інших галузей законодавства України. Серед них: екологічні вимоги до розміщення проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатацію підприємств, споруд та інших об'єктів; охорона навколишнього природного середовища при застосуванні заходів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних, хімічних речовин та інших препаратів; охорона довкілля від неконтрольованого та шкідливого біологічного впливу; охорона навколишнього природного середовища від акустичного та іншого шкідливого впливу фізичних факторів та радіоактивного забруднення; охорона довкілля від забруднення виробничими, побутовими та іншими відходами; екологічна безпека транспортних засобів; дотримання вимог екологічної безпеки при проведенні наукових досліджень, впровадженні відкриттів, винаходів, застосуванні нової техніки, технологій і систем та ін.